

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Кафедра охорони праці і безпеки життєдіяльності

03-09-05

Методичні вказівки

до виконання практичної роботи
на тему: "Класифікація надзвичайних ситуацій"
з дисципліни "Цивільний захист"
студентами денної і заочної форм навчання
за всіма спеціальностями НУВГП

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Рекомендовано
науково-методичною
радою університету
Протокол № від . . .

Рівне - 2013

Національний університет

Методичні вказівки до виконання практичної роботи на тему: "Класифікація надзвичайних ситуацій" з дисципліни "Цивільний захист" студентами студентами денної і заочної форм навчання за всіма спеціальностями НУВГП / О.С. Шаталов, С.Л. Кусковець. – Рівне: НУВГП, 2013. – 32 с.

Упорядники: О. С. Шаталов, доцент кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності, канд. с-г. наук,
С. Л. Кусковець, доцент кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності канд. техн. наук, доцент.

Відповідальний за випуск: В.Л. Филипчук, д-р. техн. наук, професор, завідувач кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

© Шаталов О.С.
Кусковець С.Л., 2013
© НУВГП, 2013

Тема: Класифікація надзвичайних ситуацій

Мета заняття: засвоїти методикау класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Знати: класифікацію надзвичайних ситуацій за характером походження; документи з класифікації надзвичайних ситуацій в Україні.

Вміти: користуватися Класифікатором надзвичайних ситуацій в Україні; визначати код сфери виникнення і рівень надзвичайних ситуацій за допомогою Класифікатора надзвичайних ситуацій в Україні і Положення про класифікацію надзвичайних ситуацій.

1. Надзвичайні ситуації

1.1. Основні поняття та визначення

Надзвичайні ситуації містять у собі загрозу для людини, економіки і довкілля або здатні створювати її внаслідок ймовірного вибуху, пожежі, затоплення або забруднення навколишнього середовища.

Раптове виникнення надзвичайної ситуації призводить до значних соціально-екологічних і економічних збитків, необхідності захисту людей від дії шкідливих для здоров'я отруйних і радіоактивних речовин, бактеріальних засобів, травмуючих і психологічних чинників, проведення рятувальних і аварійно-відновлювальних робіт, медичних і евакуаційних заходів, а також ліквідації негативних наслідків, які склалися.

Надзвичайна ситуація (НС) – обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

Аварія – небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила ураження, травмування населення або створює на окремій території чи території суб'єкта господарювання загрозу

життю або здоров'ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи спричиняє наднормативні, аварійні викиди забруднюючих речовин та інший шкідливий вплив на навколишнє природне середовище.

Катастрофа – велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких наслідків.

Природна надзвичайна ситуація – обстановка на визначеній території або акваторії, що склалася у разі виникнення джерела природної надзвичайної ситуації, яка може потягти або потягла людські жертви, нанести шкоду здоров'ю людей і довкіллю, а також привести до значних матеріальних втрат і порушення життєдіяльності людей.

Природно-техногенна катастрофа – руйнівний процес, що розвивається внаслідок порушення нормальної взаємодії технологічних об'єктів з компонентами довкілля, який приводить до масової загибелі людей, знищення і руйнування об'єктів економіки і компонентів довкілля.

Потенційно небезпечний об'єкт – об'єкта, на якому використовуються, виготовляються, переробляються, зберігаються або транспортуються небезпечні радіоактивні, пожежовибухові, хімічні речовини та біологічні препарати, гідротехнічні і транспортні споруди, транспортні засоби, а також інші об'єкти, що створюють реальну загрозу виникнення НС.

Потенційно небезпечна речовина – речовина, що внаслідок своїх фізичних, хімічних, біологічних або токсичних властивостей визначає собою небезпеку для життя і здоров'я людей, сільськогосподарських тварин і рослин.

Промислова аварія – аварія на промисловому об'єкті, в технічній системі або на промисловій установці.

Техногенна надзвичайна ситуація – стан, за якого внаслідок виникнення джерела техногенної надзвичайної ситуації на об'єкті, визначеній території або акваторії порушуються нормальні умови життя і діяльності людей, виникає загроза їх життю і здоров'ю, наноситься шкода майну населення, економіці і довкіллю.

Техногенна небезпека – стан, внутрішньо притаманний технічній системі, виробничому або транспортному об'єкту, що реалізується у виді дії ураження джерела техногенної НС на людину і довкілля при його виникненні, або у виді прямої чи

потенційної шкоди для людини і навколишнього природного середовища в процесі нормальної експлуатації цих об'єктів.

Чинник ураження джерела техногенної надзвичайної ситуації – складова небезпечної події, що характеризується фізичними, хімічними і біологічними діями і проявленнями, які виражені відповідними параметрами.

1.2. Надзвичайні ситуації техногенного походження

Надзвичайні ситуації техногенного походження виникають, як правило, на потенційно техногенно-небезпечних виробництвах.

Потенційно-небезпечні виробництва – це виробництва, які використовують в своїй виробничій діяльності джерела хімічної (біологічної, радіаційної, пожежної, вибухопожежної) небезпеки, відносно раптове порушення технологічних систем яких супроводжується особливо важкими негативними наслідками через вплив на середовище, людину, об'єкти.

Будь-яке джерело потенційної шкоди життєво важливим інтересам людини є потенційно небезпечним об'єктом (ПНО).

До потенційно небезпечних об'єктів (ПНО) в першу чергу належать:

- хімічно небезпечні об'єкти (ХНО);
- вибухові та пожежно небезпечні об'єкти (ВПНО);
- радіаційно небезпечні об'єкти (РНО);
- гідродинамічнонебезпечні об'єкти (ГДНО).

Надзвичайній ситуації техногенного характеру, як правило, передують аварійна ситуація. Своєчасне виявлення аварійної ситуації, впровадження запобіжних заходів може відвернути виникнення надзвичайної ситуації.

Техногенні аварії та катастрофи виникають на ПНО, як правило, при подіях екстремального характеру, коли має місце різке і значне за величиною відхилення параметрів технологічних процесів від нормального їх значення, що і викликає аварійну ситуацію і ризик аварії та виникнення надзвичайної ситуації.

Таким чином, в розвитку надзвичайних ситуацій техногенного характеру умовно можна виділити чотири стадії:

1. Створення аварійної ситуації, яка розвивається до порогового значення класифікаційної ознаки надзвичайної ситуації.

2. Ініціювання аварійної ситуації. Перевищення значення класифікаційної ознаки НС до рівня порогового значення класифікаційної ознаки НС, як правило, виникає раптово і різко.

3. Дія надзвичайної ситуації на людей, виробничу діяльність, навколишнє середовище, яка призводить до уражень чи загибелі людей, пошкоджень або руйнувань будівель, споруд, доріг, гідротехнічних споруд, затоплення місцевості, викид отруйних, радіаційних речовин, бактеріальних засобів в навколишнє середовище, значних матеріальних та соціально-економічних збитків.

4. Ліквідація наслідків надзвичайної ситуації, яка охоплює період від локалізації надзвичайної ситуації до ліквідації її прямих та побічних наслідків. Тривалість цього періоду може складати роки і навіть десятиліття.

1.3. Надзвичайні ситуації природного характеру

Небезпечні геологічні, метеорологічні, гідрологічні явища, деградація ґрунтів чи надр, а також природні пожежі, зміни стану повітряного басейну, водних ресурсів та біосфери, інфекційна захворюваність людей, сільськогосподарських тварин, масове ураження сільськогосподарських рослин хворобами та шкідниками можуть викликати надзвичайні ситуації природного характеру.

На території України можливе виникнення практично всього спектру небезпечних природних явищ і процесів геологічного, гідрогеологічного та метеорологічного походження. Серед надзвичайних ситуацій природного походження в Україні найчастіше трапляються:

- геологічні небезпечні явища – такі як зсуви, обвали та осипи, землетруси та інші;
- метеорологічні небезпечні явища – зливи, урагани, сильні снігопади, сильний град, ожеледь, зледеніння;
- гідрологічні небезпечні явища – це повені, паводки, підвищення рівня ґрунтових вод та ін.;
- природні пожежі;
- масові інфекції та хвороби людей, тварин і рослин.

Особливості географічного розташування України, атмосферні процеси, наявність гірських масивів, підвищень, близькість теплих морів обумовлює різноманітність кліматичних умов: від

надлишкового зволоження в західному Поліссі до посушливого в південній Степовій зоні. Виняткові кліматичні умови на Південному березі Криму, в горах Українських Карпат та Криму. В результаті взаємодії всіх цих факторів виникають небезпечні природні явища. В окремих випадках вони носять катастрофічний характер для навколишнього природного середовища та населення.

Стихійні лиха поділяють на **прості та складні**.

Прості – це стихійні лиха, що включають одне природне явище, наприклад, сильний вітер, зсув або землетрус тощо.

Складні – це стихійні явища, що включають декілька одночасно діючих природних явищ однієї групи або декількох груп, наприклад, негативних атмосферних та геодинамічних екзогенних процесів, ендегенних, екзогенних та гідрометеорологічних процесів у поєднанні з техногенними.

В умовах високого рівня антропогенізації території України, з перевищенням техногенного навантаження на природне середовище у 5-6 разів, порівняно з іншими розвинутими країнами, окремо виділяється група природно-техногенних небезпечних явищ, пов'язаних з експлуатацією гребель, водосховищ, проведенням заходів з меліорації і водопостачання, гірничих видобувних робіт. З іншого боку, завжди є загроза дії стихійних явищ на різні промислові об'єкти, споруди тощо. Руйнування чи пошкодження таких об'єктів із небезпечними виробництвами може призвести до пожеж, вибухів, викидів небезпечних речовин, затоплення територій, радіоактивного забруднення. Стихійні лиха можуть призводити до транспортних аварій, аварій в електроенергетичних спорудах.

Таким чином, у зв'язку з наявністю в Україні досить значної загрози з боку природних чинників, захист населення, навколишнього природного середовища, промислових споруд об'єктів від стихійного лиха поруч із захистом від надзвичайних ситуацій техногенного характеру, є важливим державним завданням.

1.4. Надзвичайні ситуації соціального характеру

Надзвичайні ситуації соціального характеру, пов'язані з протиправними діями терористичного і антиконституційного спрямування: збройні напади, захоплення і силове утримання

важливих об'єктів або реальна загроза здійснення таких акцій; збройні напади, захоплення і силове утримання атомних електростанцій або інших об'єктів атомної енергетики або реальна загроза здійснення таких акцій; замах на життя керівників держави та народних депутатів України; напад, замах на життя членів екіпажу повітряного або морського (річкового) судна, викрадення (спроба викрадення), знищення (спроба знищення) таких суден; захоплення заручників з числа членів екіпажу чи пасажирів, установлення вибухового пристрою у багатолюдних місцях, установі, організації, на підприємстві, у житловому секторі, на транспорті; зникнення або викрадення зброї та небезпечних речовин з об'єктів їх зберігання, використання, перероблення та під час транспортування; виявлення застарілих боєприпасів, аварії на арсеналах, складах боєприпасів та інших об'єктах військового призначення з викиданням уламків, реактивних та звичайних снарядів, нещасні випадки з людьми та ін.

1.5. Надзвичайні ситуації воєнного характеру

Надзвичайні ситуації воєнного характеру, пов'язані з наслідками застосування зброї масового ураження або звичайних засобів ураження, під час яких виникають вторинні фактори ураження населення внаслідок зруйнування атомних і гідроелектричних станцій, складів і сховищ радіоактивних і токсичних відходів, нафтопродуктів, вибухівки, хімічно та пожежно-вибухонебезпечних об'єктів тощо. Оцінка надзвичайних ситуацій воєнного характеру визначається законодавством, окремими нормативними документами і відповідними оперативними і мобілізаційними планами.

2. Класифікація надзвичайних ситуацій

Класифікація надзвичайних ситуацій – система, згідно з якою надзвичайні ситуації поділяються на класи і підкласи залежно від характеру їх походження.

Метою створення класифікації надзвичайних ситуацій є створення ефективного механізму оцінки небезпечної події, що сталася або може статися у прогнозований термін, обґрунтування віднесень цієї події до рангу надзвичайних ситуацій та визначення рівня реагування, що відповідає масштабу цієї події.

2.1. Документи з питань надзвичайних ситуацій

Зростання кількості виникнення надзвичайних ситуацій на території незалежної України змусило розглядати питання класифікації надзвичайних ситуацій, як питання державної значимості.

11 листопада 2010 р. наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики за № 457 прийнятий та надано чинності Національний класифікатор України "Класифікатор надзвичайних ситуацій" (ДК 019:2010).

Державний класифікатор надзвичайних ситуацій (ДКНС) є складовою частиною Державної системи класифікації і кодування техніко-економічної та соціальної інформації в Україні.

ДКНС призначений для ведення державної статистики і організації взаємодії міністерств і відомств при вирішенні питань, пов'язаних з надзвичайними ситуаціями. ДКНС може використовуватися для машинного оброблення інформації в автоматизованих системах управління економікою держави, забезпечення інформаційної сумісності задач органів різних рівнів управління.

Об'єктами класифікації у ДКНС є надзвичайні ситуації.

Дія Класифікатора НС поширюється на всі НС в Україні, а також у зонах відповідальності України на акваторіях Чорного та Азовського морів, річок Дніпро та Дунай у всіх випадках, коли потерпілою стороною виступають громадяни України та інших держав.

Класифікатор НС призначається для використання міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами управління всіх рівнів Єдиної державної системи цивільного захисту, виконавчими органами рад, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності та підпорядкування.

З метою забезпечення організації взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій у процесі вирішення питань, пов'язаних з надзвичайними ситуаціями та ліквідацією їх наслідків здійснюється класифікація надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями.

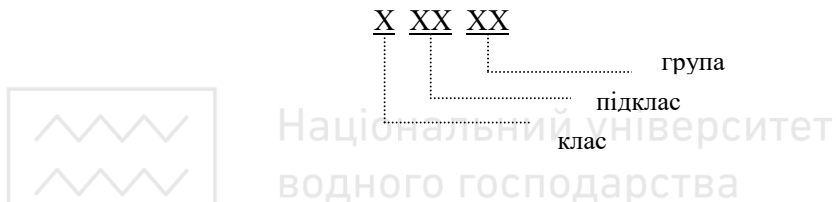

Порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 24 березня 2004 р. N 368.

За формою викладу ДКНС складається з блоку ідентифікації і блоку назв класифікаційних угруповань.

Блок ідентифікації має ієрархічну систему класифікації з трьома рівнями класифікації: клас, підклас, група та цифровим кодом завдовжки 5 розрядів. У ДКНС прийнято метод послідовного кодування.

Загальна структура кодового позначення ДКНС відповідає такій схемі:

Відповідно до причин походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних ситуацій на території України, за характером поділяють на класи:

1. НС техногенного характеру, код класу 10000.
2. НС природного характеру, код класу 20000.
3. НС соціального, код класу 30000.
4. НС воєнного характеру, код класу 40000.

2.2. Ознаки надзвичайних ситуацій

Попередня оцінка небезпечної події, що сталася або може статися, і визначення її як надзвичайної ситуації здійснюється виходячи з первинної інформації та керуючись відповідними інструкціями.

Залежно від обсягів заподіяних наслідків, технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, надзвичайна ситуація класифікується як державного, регіонального, місцевого або об'єктового рівня.

Для визначення рівня надзвичайної ситуації встановлюються наступні критерії:

1) територіальне поширення та обсяги технічних і матеріальних ресурсів, що необхідні для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

2) кількість людей, які постраждали або умови життєдіяльності яких було порушено внаслідок надзвичайної ситуації;

3) розмір заподіяних (очікуваних) збитків.

Для кожного виду надзвичайної ситуації розроблені конкретні класифікаційні ознаки і порогові значення кожної ознаки (наказ МНС від 12 грудня 2012 року N 1400 "Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій").

Порогове значення класифікаційної ознаки НС – визначене в установленому порядку значення технічної або іншої характеристики конкретної аварійної ситуації, перевищення якого відносить ситуацію до рангу надзвичайних і потребує відповідного рівня реагування.

Класифікаційна ознака НС – технічна або інша характеристика аварійної ситуації, що дає змогу віднесення її до надзвичайної.

2.3. Рівні надзвичайних ситуацій

Відповідно до територіального поширення, обсягів заподіяних або очікуваних економічних збитків та людських втрат, за класифікаційними ознаками визначають чотири рівні надзвичайних ситуацій:

1. Державного рівня визнається надзвичайна ситуація:

- яка поширилась або може поширитися на територію інших держав;

- яка поширилась на територію двох чи більше регіонів України (Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя), а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують можливості цих регіонів, але не менш як 1 відсоток від обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів (надзвичайна ситуація державного рівня за територіальним поширенням);

- яка призвела до загибелі понад 10 осіб або внаслідок якої постраждало понад 300 осіб (постраждали – особи, життю або здоров'ю яких було заподіяно шкоду внаслідок надзвичайної ситуації), чи було порушено нормальні умови життєдіяльності понад 50 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби);

- внаслідок якої загинуло понад 5 осіб або постраждало понад 100 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності понад 10 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки (оцінені в установленому законодавством порядку), спричинені надзвичайною ситуацією, перевищили 25 тис. мінімальних розмірів (на час виникнення надзвичайної ситуації) заробітної плати;

- збитки від якої перевищили 150 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;

- яка в інших випадках, передбачених актами законодавства, за своїми ознаками визнається як надзвичайна ситуація державного рівня.

2. Регіонального рівня визнається надзвичайна ситуація:

- яка поширилась на територію двох чи більше районів (міст обласного значення) Автономної Республіки Крим, областей, а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують можливості цих районів, але не менш як 1 відсоток обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів (надзвичайна ситуація регіонального рівня за територіальним поширенням);

- яка призвела до загибелі від 3 до 5 осіб або внаслідок якої постраждало від 50 до 100 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності від 1 тис. до 10 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки перевищили 5 тис. Мінімальних розмірів заробітної плати;

- збитки від якої перевищили 15 тис. мінімальних розмірів заробітної плати.

3. Місцевого рівня визнається надзвичайна ситуація:

- яка вийшла за межі територій потенційно небезпечного об'єкта, загрожує довкіллю, сусіднім населеним пунктам, інженерним спорудам, а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості потенційно небезпечного об'єкта;

- внаслідок якої загинуло 1-2 особи або постраждало від 20 до 50 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності від 100 до 1000 осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки перевищили 0,5 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;

- збитки від якої перевищили 2 тис. мінімальних розмірів заробітної плати.

4. Об'єктового рівня визнається надзвичайна ситуація, яка не підпадає під названі вище визначення.

Надзвичайна ситуація відноситься до певного рівня за умови відповідності її хоча б одному із значень наведених критеріїв.

У разі коли внаслідок надзвичайної ситуації для відповідних порогових значень рівнів людських втрат або кількості осіб, які постраждали чи зазнали порушення нормальних умов життєдіяльності, обсяг збитків не досягає визначеного у цьому Порядку, рівень надзвичайної ситуації визнається на ступінь менше (для дорожньо-транспортних пригод – на два ступеня менше).

Надзвичайна ситуація, яка за своїми наслідками має поширення на територію декількох адміністративно-територіальних одиниць України, підлягає державному статистичному обліку та реєстрації як одна надзвичайна ситуація, при цьому облік та реєстрація такої надзвичайної ситуації у відповідних адміністративно-територіальних одиницях здійснюється окремо для кожної адміністративно-територіальної одиниці.

З метою удосконалення роботи з питань класифікації та визначення рівнів надзвичайних ситуацій затверджено наказ №68 від 30.01.2009 "Про впорядкування ведення класифікації та реєстрації надзвичайних ситуацій" та Положення "Про експертну комісію МНС з визначення рівнів і класів надзвичайних ситуацій", наказ № 443 від 22.04.2011 р.

Експертна комісія створюється з метою забезпечення виконання повноважень з питань класифікації надзвичайних ситуацій. У своїй діяльності Експертна комісія керується Конституцією України, законами України, актами Президента України, Верховної Ради України й Кабінету Міністрів України, нормативними актами з питань класифікації НС.

Завданням Експертної комісії є прийняття рішень про визначення та затвердження рівнів та класів НС відповідно до нормативних актів з питань класифікації НС на підставі розгляду матеріалів щодо виникнення, розвитку НС та ліквідації їх наслідків.

Рішення Експертної комісії є підставою для:

- ведення державного статистичного обліку НС;
- надання експертного висновку щодо рівня НС (у разі необхідності);
- здійснення інших заходів щодо реагування на НС.

Обліку та реєстрації підлягають надзвичайні ситуації, які виникли на території України, в її територіальних водах, у тому числі якщо потерпілою стороною виступають громадяни та майно інших держав.

Облік та реєстрація надзвичайних ситуацій здійснюється у Реєстрі (табл. 3.2) та в Журналі (табл. 3.3) обліку та реєстрації надзвичайних ситуацій. Облік та первинну класифікацію надзвичайних ситуацій проводить Державна служба надзвичайних ситуацій (ДСНС) в Автономній Республіці Крим (АРК), областях, мм. Києві та Севастополі, у тому числі підпорядкованих їм органів управління у районах та містах обласного (республіканського в АРК) підпорядкування.

Відповідальність за достовірність, повноту інформації про НС, які виникли в адміністративно-територіальних одиницях України, у тому числі яка надана до Реєстру, своєчасність її подання покладається на відповідних керівників ГУ ДСНС України та підпорядкованих територіальних органів управління.

3. Порядок класифікації надзвичайних ситуацій

При проведенні практичної роботи, класифікація надзвичайної ситуації виконується за індивідуальним варіантом, вихідні дані для якого вибираються з додатку (таблиця 1).

Приклад.

У м. Рівне о 7 год. 50 хв. (05.07.2009), на хімічно небезпечному об'єкті відбулась надзвичайна подія, яка пов'язана з руйнуванням технологічної лінії, що призвело до викиду в навколишнє середовище сильнодіючої отруйної речовини 2-го класу небезпеки у кількості 0,3 т. Внаслідок подій 2 особи загинули, 5 осіб тимчасово чи постійно втратили працездатність, порушено умов проживання 800 осіб. Обсяг необхідних технічних і матеріальних ресурсів від обсягу видатків бюджету складає - 1,1% від місцевого бюджету. Збитки від руйнування та пошкодження основних фондів, втрат с/г продукції та порушення с/г угідь складають 510, 30, 60 тис. грн. відповідно.

Здійснити класифікацію надзвичайної ситуації:

- визначити код сфери виникнення, підклас, групу НС, ознаку НС;
- визначити рівень надзвичайної ситуації;
- зробити висновок.

Рішення:

1. Визначаємо код сфери виникнення (додаток, таблиця 2).

Клас надзвичайної ситуації: 10000 – техногенного характеру.

Підклас надзвичайної ситуації: 10300 – аварії з викиданням (загрозою викидання) НХР на інших об'єктах (крім аварій на транспорті).

Група надзвичайної ситуації: 10310 – аварії з викиданням (загрозою викидання), утворення та розповсюдження НХР під час їх виробництва, перероблення або зберігання (захоронення).

2. Визначаємо ознаку надзвичайної ситуації (додаток, таблиця 3).

Ознака надзвичайної ситуації, яка супроводжується викидом в навколишнє середовище ХНР 2 класу небезпеки, буде відповідати - викид або безпосередня загроза викиду НХР з технологічного обладнання, який може створити або створює чинники ураження для персоналу об'єкта, населення або інших об'єктів навколишнього середовища.

Для ХНР 2 класу порогове значення ознаки складатиме – від 50 кг. За вихідними даними в навколишнє середовище було викинуто 0,3 т ХНР, що значно перевищує порогове значення ознаки, тобто дана небезпечна подія буде відноситись до категорії надзвичайної ситуації.

3. Визначаємо економічні збитки від надзвичайної ситуації.

Загальний обсяг збитків від наслідків НС розраховується як сума основних локальних збитків.

Загальний обсяг збитків буде складатись із суми збитків від пошкодження чи руйнування основних фондів підприємства, втрат незібраної сільськогосподарської продукції та порушення сільськогосподарських угідь:

$$Зб = 510 + 30 + 60 = 600 \text{ тис. грн.}$$

Прийняти рівень мінімальної заробітної плати – 1147 грн.

Перевищення = $600\ 000 / 1147 = 523$ рази.

4. Визначення рівнів надзвичайної ситуації за критеріями класифікації.

Для встановлення рівня надзвичайної ситуації необхідно визначити рівень кожного критерію, що характеризують НС. Це здійснюють шляхом порівняння значення критерію з пороговим для кожного рівня НС.

При перевищенні порогового значення відповідного рівня надзвичайної ситуації переходить на наступний рівень.

Рівень надзвичайної ситуації відповідатиме найбільшому рівню, який встановлений за будь-яким критерієм.

Результати класифікації зводять у таблицю (таблиця 3.1.).

5. Висновок. Оформлюють журнал обліку та реєстрації надзвичайних ситуацій (табл. 3.2, 3.3).

Висновок: попередні код події – 10310 – Р, ознака – викид або безпосередня загроза викиду НХР (в кількості 0,3 т.) з технологічного обладнання, які можуть створити або створюють фактори ураження для персоналу об'єкта, населення або інших об'єктів навколишнього середовища, надзвичайна ситуація регіонального рівня.

Література.

1. Гіроль М.М., Ниник Л.Р., Чабан В.Й. „Техногенна безпека” Рівне, 2003 – 465с.
2. Стеблюк М. І. Цивільна оборона. Підручник. — К.: Знання, 2002. — 430 с.
3. Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій Наказ МНС від 12 грудня 2012 року № 1400.
5. Постанова КМУ від 24 березня 2004 р. № 368 Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями.
6. Державний класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019-2010. Чинний від 01.01.2011 р.
7. Тимчасова методика оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру. - Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. N 175.

Таблиця 3.1.

Класифікація надзвичайної ситуації

Код класу, підкласу, групи	Назва класу, підкласу, групи	Критерії	Значення порогові/по завданню	Рівень надзвичайної ситуації
10000	Техногенного походження			
10300	аварія з викидом НХР на об'єкті			
10310	аварія з викидом та розповсюдженням НХР під час їх виробництва, перероблення або зберігання			
		Обсяг необхідних технічних і матеріальних ресурсів від обсягу витрат відповідного бюджету	1% місцевого/ 1,1% місцевого	регіонального
		Кількість загиблих	2/2	місцевого
		Кількість постраждалих	20/5	місцевого
		Порушено умови життєдіяльності, кількість	до 1000/800	місцевого
		Збитки, тис. мінімальних розмірів заробітної плати	>500/523	місцевого

Таблиця 3.2

Журнал обліку надзвичайних ситуацій

№ з/п	Дата та час виникнення НС	Дата та час ліквідації НС	Регіон	Код НС та класифікаційної ознаки*	Рівень НС	Стислий опис НС	Дата і час отримання інформації та внесення НС, П.І.Б. чергового
1	05.07.2009 7 год. 50 хв.	06.07.2009 6 год. 30 хв.	Рівненська	10310 - Аварії з викиданням (загрозою викидання), утворення та розповсюдження НХР під час їх виробництва, перероблення або зберігання (захоронення), код ознаки 2.10	об'єктовий	небезпечний хімічний об'єкт в м.Рівне, аварія з викидом СДОР, 7 осіб госпіталізовано до міської лікарні	05.07.2009 7 год. 55 хв. 06.07.2009 Іванов П.І.

* Вказуються коди відповідно до Державного класифікатора НС (ДК 019 – 2010, додаток, табл. 2) та Класифікаційні ознаки НС (наказ МНС України від 12.12.2012 №1400, додаток, табл. 3).

Таблиця 3.3

Журнал реєстрації надзвичайних ситуацій

Реєстраційний номер НС	Регіон	Код НС та класифікаційної ознаки*	Рівень НС за рішенням Експертної комісії	Уточнення наслідків	Дата та % протоколу комісії
1 - 2009	Рівненська	10310 – Аварії з викиданням (загрозою викидання), утворення та розповсюдження НХР під час їх виробництва, перероблення або зберігання (захоронення), код ознаки 2.10	регіональний	Викид 0,3 т. СДОР 2-го класу небезпеки внаслідок аварії на технологічній лінії, 2 загиблих, 5 постраждалих, збитки 600 тис. грн.	протокол № 1 від 01.08.2009

* Вказуються коди відповідно до Державного класифікатора НС (ДК 019 – 2010, додаток, табл. 2) та Класифікаційні ознаки НС (наказ МНС України від 12.12.2012 № 1400, додаток, табл. 3).

Вихідні дані для практичної роботи

№ варіанту	Об'єкт та характер небезпечної події	Кількість викинутої СДОР, т	Економічні збитки, % від бюджету	Збитки від руйнування та пошкодження основних фондів, тис. грн.	Кількість постраждалих осіб	Кількість загиблих	Істотне погіршення умов проживання (більше 3 діб), осіб	Збитки від витрат незібраної с/г продукції, тис. грн.	Збитки від порушення с/г угідь, тис. грн.
1	Аварія на товарному потягу з руйнуванням ємкості з СДОР	аміак 60	0,5 місцевого	400	40	4	800	1200	800
4		аміак 120	0,8 місцевого	350	250	5	1500	1050	400
7		хлор 60	0,6 обласного	170	350	7	2000	30	300
10		аміак 90	0,85 місцевого	250	60	3	1500	650	1000
13		хлор 120	1,3 обласного	1900	120	8	1400	4400	2300
2	Прорив греблі з утворенням хвилі прориву і затопленням території		0,6 обласного	2500	120		2200	8650	4550
5			1,2 обласного	3650	180		3500	1410	5540
8			0,8 місцевого	840	20		800	1240	1720
11			0,7 обласного	1580	35		3200	5610	2210
14			1,1 обласного	5630	40		5300	7100	4570
16			1,2 місцевого	930	37		2500	810	1050

продовження таблиці 1

3	Руйнування	4 кл. небезпеки 20	1,3 місцевого	2010	350	2	900	90	1000
6	технологічної	2 кл. небезпеки 3,5	0,6 обласного	950	22	12	750	250	500
9	лінії на ХНО з	4 кл. небезпеки 3	0,65 об'єкта	450	70		90	70	80
12	викидом	2 кл. небезпеки 6	1,1 обласного	9740	125	5	350	860	900
15	СДОР в	3 кл. небезпеки 120	1,2 місцевого	1350	30	3	3300	40	310
17	середовище	2 кл. небезпеки 0,35	0,8 об'єкта	510	250		25	30	60
18		4 кл. небезпеки 350	1,2 обласного	3710	180	9	8000	120	570
19	Вибух на		0,3 місцевого	5,4	45	2	230		
21	технологіч-		0,5 обласного	11,7	29	5	435		
23	ному		1,1 обласного	12,3	35	12	3230		
25	обладнанні		1,2 місцевого	5,9	40	4	620		
27	ВАТ "Азот"		0,7 місцевого	1,6	18	1	170		
29			0,8 обласного	2,2	38	2	325		
20	Пожежа на	3	0,8 місцевого	0,3	8	2			
22	об'єкті в	3,5	0,7 обласного	4,4	13	1			
24	холодильному	4	0,4 обласного	1,9	42	5			
26	устаткуванні	4,2	1,1 обласного	4,6	52	1			
28	де використо-	0,1	0,65 об'єкта	0,2	3	3			
30	вується аміак	0,5	1,2 об'єкта	0,5	12	1			

Витяг з Державного класифікатора надзвичайних ситуацій
(ДК 019-2010)

Код класу	Клас надзвичайних ситуацій		
10000	Техногенного походження		
Підклас НС		Група НС	
Код	Найменування підкласу	Код	Найменування групи
10100	Аварії (катастрофи) на транспорті	10110	Аварії на транспорті з викиданням (загрозою викидання) небезпечних та шкідливих речовин
		10112	Аварії на транспорті з викиданням (загрозою викидання) БНР
		10112	Аварії на транспорті з викиданням (загрозою викидання) НХР
		10114	Аварії на транспорті із загрозою розливання пально-мастильних матеріалів
		10130	Аварії на залізницях, у тому числі в метрополітені, з тяжкими наслідками (катастрофи)
		10140	Аварії на водному транспорті
		10141	Аварії риболовецьких і рибпромислових суден
		10142	Аварії нафтоналивних суден з загрозою розливання пально-мастильних матеріалів
		10143	Аварії на судах для перевезення хімічних речовин
		10144	Аварії пасажирських суден
		10151	Авіаційні катастрофи в аеропортах та населених пунктах
		10160	Аварії на автодорожньому транспорті
		10161	Аварії автодорожнього транспорту на шляхах
		10162	Аварії автодорожнього транспорту на мостах, у тунелях, на залізничних переїздах
10170	Аварії на трубопроводах		

		10171	Аварії на магістральних газопроводах
		10172	Аварії на нафтопроводах та продуктопроводах
		10180	Аварії на міському транспорті
		10181	Аварії на міському електротранспорті
		10182	Аварії на іншому міському пасажирському транспорті
10200	Пожежі, вибухи	12010	Пожежі, вибухи у будівлях та спорудах
		10211	Пожежі, вибухи у спорудах, на комунікаціях та технологічному обладнанні промислових об'єктів
		10212	Пожежі, вибухи у будівлях та спорудах нежитлового призначення
		10220	Пожежі, вибухи на об'єктах розвідування, видобування, перероблення, транспортування та зберігання легкозаймистих, горючих, а також вибухових речовин
		10230	Пожежі, вибухи на транспорті
		10231	Пожежі, вибухи на залізницях
		10240	Пожежі, вибухи у шахтах, підземних та гірничих виробках
		10250	Пожежі на радіаційно, хімічно та біологічно небезпечних об'єктах без викидання (випливання) небезпечних речовин
		10260	Лісові пожежі техногенного характеру
10300	Аварії з викиданням (загрозою викидання) НХР на інших об'єктах (крім аварій на транспорті)	10310	Аварії з викиданням (загрозою викидання), утворення та розповсюдження НХР під час їх виробництва, перероблення або зберігання (захоронення)
		10320	Аварії з викиданням (загрозою викидання) БНР на підприємствах промисловості і в науково-дослідних установах

10600	Рагтове руйнування будівель і споруд	10610	Руйнування елементів транспортних комунікацій
		10620	Руйнування будівель та споруд виробничого призначення
		10630	Руйнування будівель та споруд нежитлового призначення
		10640	Руйнування будівель та споруд житлового призначення
		10650	Руйнування підземних споруд систем життєзабезпечення
		10660	Руйнування підземних споруд шахт, підземних та гірничих виробіток
10800	Аварії в системах життєзабезпечення	10810	Аварії у каналізаційних системах із скиданням і викиданням забруднювальних речовин
		10820	Аварії у теплових мережах (системах гарячого водопостачання) холодної пори року
		10830	Аварії у системах забезпечення населення питною водою
		10840	Аварії на комунальних газопроводах
11100	Гідродинамічні аварії	11110	Прориви гребель (дамб, шлюзів тощо) з утворенням хвиль прориву та катастрофічних затоплень
		11120	Прориви гребель (дамб, шлюзів тощо) з утворенням проривної повені
		11130	Аварійне спрацьовування водосховищ гідроелектростанцій у зв'язку із загрозою прориву гідроспоруди

Таблиця 3

Витяг з класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій
(наказ МНС від 12 грудня 2012 року № 1400)

N з/п	Опис ознаки (короткий опис ситуації, випадку, події, пригоди, аварії, явища)	Одиниця виміру показника ознаки	Порогове значення показника ознаки	Примітки
1.	Надзвичайні ситуації техногенного характеру			
1.2	Загибель або травмування людей (персоналу) внаслідок аварій, катастроф, аварійних подій (крім випадків дорожньо-транспортних пригод – ДТП), інших небезпечних подій (у тому числі нещасних випадків)	Особа	Загинуло від 3 осіб, постраждало (травмовано) від 10 осіб	
1.3	Загибель, отруєння або травмування людей внаслідок вибухів та пожеж (у тому числі внаслідок отруєння чадним газом) у спорудах житлового призначення (побутові пожежі)	- " -	Загинуло від 3 осіб, постраждало від 10 осіб	
1.7	Викид небезпечної хімічної речовини (НХР), що має відповідний клас безпеки (відповідний ступінь токсичності), до якої відноситься небезпечний вантаж (або викид з технологічного обладнання об'єкта), що може створити або створює фактори ураження для персоналу транспортного засобу (об'єкта), населення або інших об'єктів навколишнього середовища			Клас безпеки НХР визначається за ГОСТ 12.1.007.76
	для НХР 1-го класу безпеки	Тонна	Від 0,01	Для випадків викиду НХР у замкнутих приміщеннях порогові значення
	для НХР 2-го класу безпеки	- " -	від 0,05	
	для НХР 3-го класу безпеки	- " -	від 0,1	
	для НХР 4-го класу безпеки	- " -	від 0,5	

				збільшуються вдвічі
1.8	Викид з транспортного засобу радіоактивних речовин (РР) або пошкодження вантажу РР (упаковка, контейнер тощо), пов'язані з транспортною подією (аварією, пожежою чи іншою небезпечною подією)	Факт	1	
1.21	Руйнування залізничних мостів, шляхопроводів, тунелів	Факт	1, поодинокі об'єкти місцевого рівня	
1.24	Руйнування підприємства (об'єктів підприємства) промислового (агропромислового) виробництва внаслідок виходу з ладу газового обладнання з причини аварії на газопроводі	Факт	1, поодинокі об'єкти місцевого рівня	
1.28	Хімічне забруднення внаслідок аварії, яке фактично або за прогнозом поширюється за межі об'єкта	Факт	1	
1.12	Вибух (пожежа) під час руху транспортного засобу з вибухонебезпечними (легкозаймистими), небезпечними хімічними речовинами або нафтопродуктами (з пошкодженням ємностей (цистерна, контейнер, упаковка тощо) небезпечного вантажу)	Факт	1	
1.1	Загибель або травмування людей (персоналу) внаслідок пожеж і вибухів (окрім випадків пожеж і вибухів у житлових будівлях та спорудах), руйнування підземних споруд (у тому числі обрушення покрівель гірничих виробок у шахтах)	Особа	Загинуло від 3 осіб, госпіталізовано від 10 осіб	
1.2	Загибель або травмування людей (персоналу) внаслідок аварій, катастроф, аварійних подій (крім випадків дорожньо-транспортних пригод – ДТП), інших небезпечних подій (у тому числі нещасних випадків)	Особа	Загинуло від 3 осіб, госпіталізовано від 10 осіб	
1.6	Виникнення безпосередньої загрози життю людей небезпечними (уражальними) чинниками джерела небезпечної ситуації (аварії, події), що призвело до екстреної евакуації понад 50 осіб	Факт	1	

1.12	Вибух (пожежа) під час руху транспортного засобу з вибухонебезпечними (легкозаймистими), небезпечними хімічними речовинами або нафтопродуктами (з пошкодженням ємностей (цистерна, контейнер, упаковка тощо) небезпечного вантажу)	Факт	1	
1.25	Пожежа (вибух), для ліквідації якої, крім сил та засобів пожежно-рятувальних підрозділів або інших аварійно-рятувальних служб, додатково залучено сили та засоби інших формувань цивільного захисту, а прямі збитки (оцінено в установленому законодавством порядку), спричинені пожежею (вибухом), перевищили 0,5 тис. мінімальних розмірів заробітної плати	Факт	1	
1.27	Пожежа у виробничій будівлі або споруді ГЕС, ГАЕС, ТЕС, АЕС, автономної електроенергетичної станції, що призвела до повної зупинки на строк понад 24 години всього генеруючого устаткування електростанції або до евакуації персоналу електростанції	Факт	1	
1.32	Перевищення в повітрі робочого приміщення об'єкта шкідливих (забруднювальних) речовин понад ГДК, що призвело до зупинки виробництва на строк понад 24 години	Кратність	Від 20 разів	Для шкідливих речовин з гостроспрямованою дією - від 10 разів
1.41	Радіаційне забруднення довкілля з причини виникнення радіаційної аварії на об'єкті, де використовуються ядерні матеріали, джерела іонізуючого випромінювання або зберігаються радіоактивні відходи, внаслідок чого населення отримало (чи може отримати) ефективну дозу опромінення понад 1 мЗв/рік	Факт	1	
1.47	Обрушення понад 10 відсотків площі будівлі або споруди (несучих конструкцій будівлі) основного виробництва підприємства, що має клас наслідків (відповідальності) СС2 або СС3	Факт	1	
1.48	Вихід з ладу понад 10 відсотків загального обсягу основного технічного устаткування (обладнання) виробництва підприємства,	Факт	1	

	що має стратегічне значення для економіки і безпеки держави, внаслідок руйнування (пошкодження) його будівель та споруд			
1.49	Припинення виробничої діяльності підприємства, що має стратегічне значення для економіки і безпеки держави, внаслідок руйнування його будівель та споруд виробничого призначення (у тому числі транспортних комунікацій)	Година	Від 12	
1.55	Припинення енергопостачання з аварійних причин об'єктів підприємств, установ та організацій, повне відключення яких від електричних мереж може призвести до негативних екологічних та техногенних наслідків, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей	Факт	1	
1.60	Утворення проривного паводка	Факт	1	
1.65	Припинення використання джерел нецентралізованого питного водопостачання населення внаслідок перевищення ГДК шкідливих (забруднювальних) речовин згідно з чинними нормативними документами в підземних водах у водоносному горизонті	Факт	1	
1.66	Руйнування будівлі або споруди цивільного призначення (III-V категорій складності), у тому числі житлового будинку, унаслідок аварії на газопроводі та виходу з ладу газового обладнання	Факт	1	
1.67	Руйнування окремої будівлі або споруди IV-V (III) категорій складності цивільного призначення (у тому числі житлового)	Відсоток	Від 25% (від 50%) будівлі або споруди	
1.72	Припинення експлуатації об'єктів водопостачання та водовідведення в містах Київ, Севастополь, Сімферополь та обласних центрах з причини відключення їх від джерел енергоживлення внаслідок аварії у системі енергозабезпечення (пошкодження електричних мереж)	Година	Від 8	
1.76	Припинення подачі газу внаслідок аварії на комунальному газопроводі в район (населений пункт), що обслуговується (з	Година	Від 24	

	кількістю абонентів понад 500)			
1.77	Аварія системи централізованого водо-, тепло-, енерго-газопостачання або водовідведення населеного пункту в умовах дуже сильного морозу або дуже сильної спеки	Факт	1	Для міст з населенням більше 50 тис. осіб
2. Надзвичайні ситуації природного характеру				
2.2	Виникнення безпосередньої загрози життю людей небезпечними (уражальними) чинниками небезпечного природного явища, що призвело до екстреної евакуації понад 50 осіб	Факт	1	
2.5	Руйнування окремої будівлі або споруди IV-V (III) категорій складності цивільного призначення (у тому числі житлового) внаслідок впливу небезпечного природного явища (зсув, карст, підтоплення, абразія берегів, сильний вітер, сильна злива, крупний град, сильний снігопад, повінь, паводок, снігова лавина, сіль тощо)	Відсоток	Від 25 % (від 50 %) будівлі або споруди	
2.8	Масове пошкодження та загибель посівів сільськогосподарських культур, незібраного врожаю (травостою) внаслідок небезпечних природних гідрометеорологічних явищ (сильна злива, дуже сильний або тривалий дощ, крупний град, сильний снігопад, сильний мороз, заморозки, сильна спека, сильна пилова буря, суховій, повінь, паводок, сіль тощо)	Відсоток	Від 30 % площі с-г. культур району АРК, області (від 10 % для АРК або області)	
2.14	Аварія системи централізованого водо-, тепло-, енерго-газопостачання або водовідведення населеного пункту з причини дуже сильного морозу або дуже сильної спеки	Факт	1	Для міст з населенням більше 50 тис. осіб
2.17	Затоплення об'єктів підвищеної безпеки	Факт	1	
2.19	Порушення нормальних умов життєдіяльності понад 50 осіб внаслідок затоплення житлових будівель населеного пункту	Факт	1	
2.21	Лісова пожежа верхова (низова) на площі - для заповідних територій та об'єктів особливого	Га	Від 25 (від 50) Від 5 (від 10)	

	природоохоронного значення			
2.23	Горф'яна пожежа на значних площах - для заповідних територій та об'єктів особливо природоохоронного значення	Га	Від 50 Від 5	
2.27	Захворювання людей на екзотичні особливо небезпечні інфекційні хвороби: чуму, натуральну віспу, хворобу Марбурга, гарячку Ласса, гарячку Ебола, жовту гарячку, гарячку Західного Нілу тощо	Особа	Від 1	
2.32	Перевищення порогового рівня захворюваності людей на грип, гострі респіраторні вірусні захворювання в 1,5 рази і вище протягом періоду понад 1 тиждень у двох та більше адміністративних районах області (Автономна Республіка Крим, міста Київ та Севастополь) або містах	Факт	1	
2.35	Випадок отруєння від 10 людей НХР, що використовуються на виробництві, або іншими небезпечними речовинами	Особа	1	Від 10 - окреме, від 26 - групове, від 101 - масове
2.37	Випадок отруєння від 5 людей невстановленою речовиною (отрутою)	Факт	1	Від 5 - окреме, від 11 - групове, від 51 - масове
2.41	Масове отруєння сільськогосподарських тварин	Умовна голова	Від 300	
2.42	Загибель сільськогосподарських тварин унаслідок масового отруєння	Умовна голова	Від 100	
2.43	Загибель від 30% чисельності диких тварин одного виду, які населяють територію району АР Крим або області, з причини інфекційного захворювання	Факт	1	
2.44	Загибель від 40% чисельності диких тварин одного виду, які населяють територію адміністративного району унаслідок стихійного лиха (глибокий сніг, сильний мороз, сильна ожеледь, повінь тощо)	Факт	1	

Таблиця 4

Класифікація надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями

Рівень НС	Територіальне поширення НС	Обсяг необхідних технічних і матеріальних ресурсів від обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів	Кількість загиблих, осіб	Кількість постраждалих, осіб	Порушено умови життєдіяльності, кількість осіб	Збитки, тис. мінім. розмірів зарплати
Державний	на територію інших держав	-	-	-	-	-
	на територію двох чи більше регіонів	не менш як 1 %	-	-	-	-
	-	-	>10	>300	>50 тис.	-
	-	-	>5	>100	>10 тис.	>25 тис.*
	-	-	-	-	-	>150 тис.
Регіональн ий	на територію двох чи більше районів (міст обласного значення)	не менш як 1 %	-	-	-	-
	-	-	3 - 5	50 - 100	1 - 10 тис.	>5 тис.*

	-	-	-	-	-	>15 тис.
Місцевий	НС вийшла за межі території ПНО	перевищують власні можливості ПНО	-	-	-	-
	-	-	1 - 2	20 - 50	від 100 до 1000	>500*
	-	-	-	-	-	>2 тис.
Об'єктового рівня визнається НС, яка не відповідає приведеним вище критеріям						
* У разі, якщо внаслідок НС для відповідних порогових значень рівнів людських втрат або кількості осіб, які постраждали чи зазнали порушень нормальних умов життєдіяльності, обсяг збитків не досягає визначеного, рівень НС визнається на ступінь менше (для дорожньо-транспортних пригод - на два ступені менше).						